

OTILIA ȚEPOSU

LBRIS

We know
books

FATA PĂDURII
OAMENII, DRAGOSTEA
ȘI POVEȘTILE

E I K O N

București, 2019

Lumea și poveștile	9
Domnica	11
Părasca	16
Vilma	18
Onița	23
Călina	25
Măria	28
Fata Pădurii	32
Evuca	36
Catarina	39
Reghina	42
Mărioara	45
Catița	50
Agnes	56
Iuli	61
Piri	67
Roji	73
Saveta	79
Ana	84
Marîța	92
Ruzali	97
Aristina	103
Cecilia	109
Florica	115
Lila	119

Din clipa în care Buna îmi înfășura picioarele într-o năframă de lână încălzită, ca să adorm mai ușor, și mă urca în patul înalt cu tăblii verzi de lemn, începea, de fapt, povestea fiecărei serii. O urmăream cum potrivea mai întâi ceasul mare, rotund, învârtindu-i roțițele de la spate și cum punea apoi peste abajurul lămpii un ziar, anume îndoit, care ținea în umbră partea încăperii în care era patul meu.

Intram în somn și în vise legănată de vorbele ei. Începea întotdeauna cu glas domol, care mă adormea fără cea mai mică împotrivire, dar mă trezeam uneori la o vorbă, poate mai aspră ori mai hotărâtă. Ascultam iar o vreme, după care readormeam, pentru a mă trezi în alte povești, cu alte personaje a căror amintire mă urmărea apoi multă vreme, ziua, când mă jucam prin curte, ori noaptea, în visele tot mai întortocheate.

Oameni, unii cunoscuți mie, alții neștiuți, animale și păsări, copaci bătrâni și ierburi sălbatice, obiecte domestice, lucruri din gospodăria noastră sau străine, dar și avioane și trenuri, care îi duceau pe cei fericiți în țări calde, rachete care ridicau câinii până la stele, pitici care săpau în mină după aur, baba Catarina, cocoșata de pe cealaltă uliță, Săracul Panarab, Făt-Frumos cel fără de noroc, care „multe-n lume o pățât” și câte și mai câte altele se întâlneau în poveștile Bunii, după o rânduială pe care doar ea o stăpânea și o înțelegea pe-atunci. O lume întreagă ivită seară de seară din vorbe cuminți, o lume rămasă acolo, în acel timp vechi, în lumina de-abia pâlăpăită a unei lămpi.

Poveștile acelei lumi s-au adunat ca niște aluviuni, în straturi tot mai dense. Multe dintre cele aflate atunci, în anii copilăriei, s-au amestecat cu altele aflate mai curând și astfel înțelesurile întâmplărilor vechi mi-au devenit mai clare.

„Când era pe-atunci...”, așa își începea Buna în fiecare seară povestea. Niciodată însă n-am apucat să ascult sfârșitul vreuneia, care venea, probabil, mult după ce eu adormeam. Așa că draga mea Bună mi-a dat, fără să-și dea seama, cel mai de preț dar, povești fără final, pe care să le termin, după cum îmi amintesc de acele vremuri sau după cum se potrivesc nopților de iarnă de acum.

Poveștile poartă numele unor femei care au existat în realitate și pe care dragostea le-a salvat de tăvălugul unui destin liniar, comun. Nu întotdeauna ele au devenit personaje principale, dar m-au ajutat să înțeleg că, precum sunt oamenii, și dragostea e de tare multe feluri...

Când era pe-atunci... a apărut în sat, într-o zi de august fierbinte, un om cum nu mai văzuse nimeni. Călare pe bicicletă, purta pe cap o batistă albă cu pătrățele verzi, înnodată la cele patru colțuri, ca să se așeze mai bine pe părul blonziu. Când trecea pe lângă o fântână, o uda, o storcea și apoi și-o punea iar pe cap, ca să se răcorească de văpaia zilei. Venea pentru prima oară în acele locuri, fusese trimis ca profesor de muzică la școala din satul de mineri. Îl chema Maieru. Aloisius Maieru și-avea părul blond, blond, aproape alb. A ajuns cam la vremea prânzului în locul acela străin, care părea aproape pustiu. Niște găini adormite sub un gard și un câine tolănit în praful drumului au privit cu plictiseală trecerea lui pe ulița cea mare. Dar a mai fost un martor ascuns care l-a pândit de după scândurile înnegrite de vreme ale unui gard înalt. Peste ani, acesta avea să-și amintească ușor toate detaliile sosirii profesorului în sat și peste alți ani avea să lege cap la cap vorbele și întâmplările care au urmat, încercând să înțeleagă și să privească prin ferestrele vieții lui ciudate.

Profesorul și-a adus în rucsacul spălăcit toată averea: o cămașă cu guler întărit de „balene” de plastic, o batistă cu monogramă brodată de nănașa lui de botez, ca să-i poarte noroc, un diapazon și atlasul fluturilor de pe întreg cuprinsul lumii. Cămașa nu era chiar nouă, mânecile aveau pânza rărită în dreptul coatelor. Batista purta încă mirosul de levănțică presărată de mama lui peste lucrurile din lăzi și dulapuri. Atlasul era nou-nouț și îi fusese trimis tocmai de la Viena cu doar două zile înainte de a pleca în târgul de mineri în

care trebuia să-și înceapă cariera de dascăl. Când l-a văzut, bucuria l-a cuprins ca o apă liniștită. Departe de zgomotul și aglomerația orașului, cu siguranță, avea să găsească pe dealurile ce înconjurau satul măcar o parte din fluturii desenați în atlas cu atâta migală, de păreau adevărați, gata-gata să-și ridice aripile tremurate și să-și ia zborul. Iar diapazonul, de care nu se despărțea de când a terminat școala, avea să-l ajute să-i pornească pe pruncii de mineri în tainele minunate ale muzicii.

x

Casele minerilor erau așezate de-o parte și alta a Văii Albe ce izvora sus în munte. În timpul zilei, pe-acasă erau doar femeile, bătrânii și copiii. Bărbații orbecăiau în adâncul pământului, pe galeriile minei bătrâne, scormonind după pietre lucitoare, cu speranța îmbogățirii. Seara, când ieșeau din mină, noaptea de afară li se părea mai veselă decât cea de sub pământ și veselia lor se stingea târziu în fața cârciumii ținute de Rifca. Rifca Iecoboaie.

Profesorul s-a așezat cu casă și masă la Reghina lui Mitru și până la urmă, pentru că era un om cumpătat și îi plăcea rânduiala sigură, s-a însurat cu fata ei, cu Domnica, plăpândă și bălană, care făcuse școală de moașe. Când era liber, își lua bicicleta, lega de ea plasa rotundă de prins fluturi și pornea pe drumul care intra în pădure și ieșea dincolo de iazul cel mare. Plasa întinsă pe un cadru rotund de sârmă zbârnâia și flutura vesel în spatele lui, ca un steag de bătalie și de libertate. Acelea au fost cele mai minunate clipe din viața lui. Prindea fluturi de toate felurile, ori libelule uriașe cu aripi străvezii, le țintuia de capacul cutiei din care scotea lupa și apoi le cerceta cu mare atenție și gingășie, ca să nu le provoace vreun rău.

Căuta în atlas până găsea pagina în care erau desenați fluturi ca cei pe care-i scotea cu grijă din plasă și făcea un semn pe pagină, ca să știe că i-a găsit, să nu-și mai piardă vremea și altădată cu identificarea și clasarea lor. După fluturi profesorul alerga în zilele de sărbătoare sau atunci când nu avea ore la școală. Nimeni până la el nu mai avusese o asemenea ciudată îndeletnicire, dar sătenii l-au îngăduit, i-au trecut cu vederea „scrânteala”, mulțumiți tare de faptul că le pregătea pruncii să cânte în fanfara ce nu lipsea de la nicio sărbătoare minerească.

x

Profesorul Maieru își începea de fiecare dată ziua lovind diapazonul de colțul măsuței de noapte, lucrată din lemn de nuc, așezată lângă patul uriaș pe care-l împărțea cu dorita și tăcuta lui soție Domnica. Știut este că diapazonul, oricum l-ai ține în mână și oricum l-ai atinge de vreun lucru de prin preajmă, întotdeauna scoate același sunet, după care oricare dascăl de muzică își poate armoniza apoi vocea. Profesorul Maieru era însă mai mult decât un simplu profesor de muzică dintr-un târg oarecare de mineri.

Muzica era pentru el secretul care hrănea armonia lumii înconjurătoare. Taina tainelor pe care încerca s-o deslușească zi de zi, cu aceeași atenție cu care urmărea puful de pe aripile diafane ale fluturilor pe care-i prindea în plasa lui. Chiar dacă diapazonul lui reproducea mereu același sunet, pe care îl are din naștere, din facere, orice diapazon de pe lumea aceasta, zilele profesorului începeau întotdeauna altfel. Câteodată, după ce-l lovea ușurel și-l punea la ureche, putea să audă cum curg izvoarele repezi peste bolovani împrăștiați în albie, alteori, auzea vuietul copacilor prinși de furtună. De multe

ori, i se părea că aude zbaterea peștilor în apele reci de munte, ori spargerea țărușurilor de gheață căzuți de pe acoperișul clopotniței aflate lângă biserică. Dar orice ar fi trezit în mintea lui în fiecare dimineață sunetul diapazonului, profesorul era mulțumit. Știa că lumea din jurul lui se poate ordona după cum dicta acel sunet.

x

De la o vreme, i-a trecut prin cap că datoria lui nu era să-i învețe pe copiii minerilor doar să cânte, ci, mai degrabă, să-i armonizeze, să-i potrivească cu lumea în care trăiau. Așa că în fiecare dimineață își asculta mai întâi diapazonul și abia apoi pornea către școală. Dacă acesta îi aducea în minte glas de ape, profesorul cânta cu elevii lui în tonuri unduioase, dacă auzea dimineața în urechi pași șovăitori, cânta despre incertitudine și teamă, dacă diapazonul îi transmitea hotărâre și determinare, îi învăța pe copii cântece pe care mulți dintre ei și le-au amintit apoi când au fost cătane în tranșeele războiului. „Muzica e totul!”, repeta profesorul din când în când, în drumul lui către școală. „Și totul e armonie divină”, mai adăuga apoi după ce făcea o scurtă pauză, în așa fel încât vorbele lui nu numai să-l surprindă pe cel care le-ar fi auzit, ci să-i și rămână bine întipărite în minte.

Oamenii au început să-l ocolească, pentru că cei mai mulți nu vedeau armonie în viețile lor amărâte și nu puteau desluși vorbele profesorului „țicnit” care-și petrecea după-amiezile alergând după fluturi. Îl iubeau, în schimb, elevii care, atunci când profesorul s-a îmbolnăvit și s-a îngrășat peste măsura măsurii, îl aduceau la școală în fiecare zi într-un căruț cu roți de fier, pe care-l trăgeau cu rândul până în clasă, lângă catedră. Profesorul își ținea lecțiile de-acolo

din cărucior și fiecare oră începea cu lovirea diapazonului de roata din stânga a căruțului, pentru că, am uitat să vă spun, profesorul era și stângaci.

„Astăzi cântăm despre vânt!”, zicea el în anumite zile, în care părea mai posomorât și, deși era înțepenit în căruciorul sprijinit de catedră, spectacolul pe care-l începea în fața elevilor cuprindea tot ceea ce era necesar ca să te poți gândi la vânt. Forță și pasiune, dar și putere și blândețe, armonie și îngăduință, dar și renunțare și bucurie, și, mai presus de toate, libertate neîngrădită.

Când cânta despre vânt, profesorul Maieru părea mai trist și mai obosit decât oricând. Nu-l înveselea, ajuns acasă, nici Domnica, nevasta lui, care-i povestea despre copiii pe care i-a ajutat să se nască în casele minerilor de pe Valea Albă. Se gândea la plânsul lor nestăvilit, la foamea lor neostoită și, deși ar fi trebuit să fie interesat de ei, pentru că urma în câțiva ani să-i fie elevi, brusc i se părea că în viața lui e prea mare pustiul. Tocmai el, care credea atâta în armonie, și neobosita lui nevestă, care aducea pe lume atâția copii de mineri, nu au putut avea un copil al lor. Oricât l-au dorit, oricât l-au visat. Un suflet care să le bucure inimile și să le facă zilele mai lungi. Care să le ducă speranțele și numele în veacul următor.

Și dacă armonie nu există, nu este nici muzică adevărată, își zicea atunci profesorul Maieru, uitându-se din ce în ce mai trist la Domnica lui, după care lovea diapazonul de colțul mesei, ca să poată auzi măcar el cântecul vântului.

Pavăl avea șaiszeci de ani și era singur pe lume. Nu mai avea nevastă și copii. Au murit toți atunci când i-a ars casa așezată tocmai în centrul târgului, lângă biserică. Părasca s-a luptat până la capăt să-i salveze pe prunci, dar n-a fost chip să iasă de sub grinzile arzânde, prăvălite peste ei. După această întâmplare Pavăl s-a mutat într-o colibă în pădure. Făcea cărbuni pentru mină. Nu cobora de acolo în vale, în sat, cu lunile. Era meșteșug mare să știi să faci cărbune bun. Trebuia să te lupti cu viclenia focului și a vântului și cu încăpățânarea lemnului. Și Pavăl înțelegea, cu cât trecea vreme mai multă, că soarta lui era legată pe vecie de pădure și de foc și că el nu va mai putea trăi între oamenii din vale, ca înainte.

Aduna toată ziua lemne pe care le aranja într-o grămadă uriașă. Mileră îi zicea el și așa o numeau și minerii din cătun. Apoi acoperea lemnele din mileră cu frunze și lut și lăsa doar niște găuri de aerisire, deasupra. Focul îl punea în mijlocul grămezii de lemne și apoi trebuia să-l păzească, uneori și câte două, trei săptămâni, ca să ardă înăbușit, nu cu flacără mare, ca să le mistuie de tot, ci doar atât cât să le sece de seva vieții. Nu era ușor să-l ții în frâu, să ardă cu flacără potrivită, da' Pavăl era meșter bun și se descurca. Știa. Și-n timpul în care păzea mileră ca să ardă lemnele încet, gândul îi era numai la Părasca și la prunci. În flăcările mocnite ale focului își vedea și retrăia viața trecută. Chipul Parascăi îl urmărea de-acolo din jar și el vorbea cu chipul acela ceasuri întregi.

Într-un an, pe Pavăl l-a prins zăpada aceea mare în pădure. Avea la el, ce-i drept, mălai, slănină și ceapă, așa că în

primele zile nu s-a prea speriat. A nins o săptămână întreagă și omătul depășea deja un stat de om. După încă o săptămână, din coliba lui de-abia se mai vedea hornul din care ieșea un fum ca un fuior. Câteva zile la rând, Pavăl a încercat să ajungă la izvor, apoi, când a văzut că degeaba-și face ziua cărare, că noaptea o acoperă iar omătul proaspăt nins, a mâncat zăpadă ca să nu-i mai fie sete.

Niciodată n-a mai trecut atâta vreme fără să schimbe o vorbă cu cineva. Noaptele și zilele se înșirau unele după altele, albe, tot mai greu și parcă-i părea rău că număra tot mai multe găleți din cărbunele pregătit pentru mină cu care-și încălzea el adăpostul.

În ierni mai blânde, cei de la mină veneau după cărbuni, tot la două săptămâni, cu un camion mare. Atunci mai afla și el ce mai e prin vale. Șoferul îi aducea vești și câte o pâine. După ce încărcau cărbunele, povesteau la o țigară. Da' dacă n-au venit ei de-atâta vreme însemna că omătu-i mare, mare de tot, și acolo-n vale, la marginea pădurii.

Pavăl a stat singur în pădure mai bine de cinci luni. Când camionul a putut să urce prima dată înspre munte, șoferul l-a găsit pe Pavăl slab, cu barba crescută și încâlcită. Era pentru întâia oară, de când se știa, că Pavăl nu i-a mai dat binețe, nu l-a primit cu un foc bun și nici cu apă proaspătă de izvor. Spaimetele nopților lungi și liniștea de gheață a pădurii l-au rupt cu totul de lume. Avea alte griji și alte gânduri. Ținea cu grijă în pumn un șoarece cu care împărțea o coajă de mălai, în timp ce în ochi avea o privire senină, mai senină decât cerul albastru de primăvară.

Avea unchiașul Andriș multe de povestit din războaiele lui. Era chel, avea capul rotund, rotund ca o bilă, părul cărunt și tuns scurt, ochii jucăuși și fața deschisă de un zâmbet binevoitor. Era fratele mai mic al bunicii mele. De pe front s-a întors acasă cu o manta veche și cu meseria de croitor. Fusesse croitorul batalionului. Pentru că aerul încins al Băii Mari, unde-și avea casa, nu-i pria deloc, dar și ca să scape de gura Vilmei, nevastă prea aprigă pentru el, în fiecare vară Andriș venea la marginea pădurii, la o nepoată care-l lăsa să doarmă într-o cămăruță ce-i ținea loc și de bucătărie. Acolo, la geamul care dădea spre drumul forestier, bătrânul își instala mașina de cusut ce mai avea încă pe marginile înnegrite urmele unor flori aurii. De când s-a întors de pe front și până când a murit, Andriș a cusut în fiecare vară pentru toți necăjiții de pe Valea Albă.

Era specialist mai ales în întorsul paltoanelor vechi. Descosea paltonul îmbătrânit de vremuri, spăla bucățile de material, le călca bine cu un călcător uriaș, negru, și-apoi paltonul era cusut din nou, dar invers, adică partea care fusesse pe dos devenea fața paltonului. Părea aproape nou. Multe paltoane a mai întors bătrânul Andriș! Și după ce noul palton era purtat câteva ierni, în noua lui înfățișare, tot Andriș era acela care-l transforma într-o vestă, o scurteică ori vreun lecruț pentru unul din mulții nepoți.

Paltonul cu care a plecat strănepoata lui mai mare la Cluj, la școală, avea o istorie mai bogată decât orice revoluție: fusesse al unei mătuși care l-a primit de la nănașă-sa care, la